

Németh László:
**A szociális szolgáltatások fejlesztését szolgáló
módszertani tevékenységre javaslat**

2004. június
negyedik változat
módszertani tevékenység javasolt modellje

I. Szociális területen működő módszertanok jellemzői:	3
A módszertani intézmények jogi szabályozása	3
Strukturális probléma a módszertani intézmények működésében	6
Módszertanok munkatársainak jellemzői	6
Módszertani intézmények módszertani jellemzői	6
Módszertani intézmények új ellátások megszervezésében vállalt szerepe	7
II. Értékelés és szakmapolitikai prioritások meghatározása a módszertanok esetében	7
A módszertani feladatok ellátásának célrendszere	8
A szociális szolgáltatások minőségbiztosításának finanszírozáson keresztül történő alakítása	8
A módszertani tevékenység struktúráját a következőképpen lehetne kialakítani:	9
Módszertani szakértői regiszter meghirdetett területei	10
NCsSzMI módszertant koordináló feladatai	11
III. Optimális elvárások a módszertani tevékenységgel kapcsolatban	13
IV. Fogalommagyarázatok	14
1. számú melléklet Szociális területen a módszertani tevékenységet meghatározó jogszabályok	16

I. Szociális területen működő módszertanok jellemzői:

A szociális területen működő módszertanok¹:

<i>módszertani intézmény típusa</i>	<i>száma</i>	<i>munkatársainak a száma (fő)</i>		<i>éves költségvetése (eFt)</i>	<i>klts összesen (eFt)</i>
a személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátásokat biztosító intézmények megyei módszertan	19	4	76	7200	136800
országos módszertani intézmény (falugondnok; pszichiátriai; szenvedélybetegek, hajléktalanok; szociális földprogram; fogyatékos)	5	4	20	7200	36000
országos módszertani intézmény egyházi módszertani intézmény	2	4	8	7200	14400
országos módszertani intézmény gyermekotthonok (átmeneti otthonok; nevelőszülői hálózatok; TEGYESZ; később lesz pályázatva)	0	0	0	0	0
regionális módszertani intézmény (családsegítés)	5	2	10	6000	30000
regionális módszertani intézmény (gyermekotthonok)	2	2	4	3000	6000
regionális módszertani intézmény (gyermek napközbeni ellátása - bölcsődék)	9	2	18	3000	27000
megyei módszertani gyermekjóléti szolgálatok	21	2	42	4060	85260
regionális hajléktalan módszertani intézetek	7	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
regionális terepmódszertani intézmények	7	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet	1	7	7		500000
összesen	78		185		835460

Nincs egységes szabályozás és elvárás megfogalmazva a szociális ellátások és szolgáltatások területén tevékenykedő módszertani feladatokat ellátó intézmények és személyek felé. Szociális törvény, gyermekvédelmi törvény, minisztériumi rendeletek, pályázatokban, stb. szerepelnek a szabályozások, eltérő szakmai koncepció alapján (1. számú melléklet).

Minden területnek önálló módszertana van (10 terület, 78 módszertani intézménnyel), illetve egy-egy újabb területen, amikor megjelenik a módszertanra vonatkozó igény, akkor önálló módszertan kerül kialakításra (pl. folyamatban van a gyermekvédelmi szakellátásban a módszertanok kialakítása, legutóbb kialakításra került a hajléktalanok regionális módszertani intézményei, illetve a regionális terepmódszertani intézmények). Egyrésztől létszámában nagyon alacsony egy-egy módszertan munkatársainak a száma (2-4 fő közötti), másrésztől a jogszabályokban előírt sok feladat miatt nem a módszertani tevékenység az elsődleges. A módszertani tevékenység jelenlegi jellemzői szempontjából a hatékonyságot tekintve nagyon drága a módszertani intézmények fenntartása, a módszertani források főként minisztériumi kiszolgálói feladatok ellátására kerülnek felhasználásra. Jelenlegi becslés szerint a módszertanok éves költségvetése együttesen mintegy 1 milliárd forintot tesz ki – a normatív támogatások és pályázatok együttes figyelembevételével. A fejlesztés úgy is megfogalmazható, hogy 1 milliárd forint ráfordításától milyen eredmények várhatók a szolgáltatások színvonalának emelkedésében.

A módszertani intézmények jogi szabályozása

¹ A módszertanokra vonatkozó kimutatás csak hozzávetőleges. Ennek oka, hogy a normatívában részesülő módszertanok adatai begyűjthetők, míg a pályázat vagy modellkísérlet keretében (a minisztérium különböző főosztályai által) létrehozott módszertanok adatai csak esetlegesen fellelhetők. Sokszor nem is lehet tudni arról,

A szociális törvény leírja a módszertani feladatok ellátásának keretfeltételeit. Meghatározza a főváros és a megyei önkormányzatok számára az ápolást-gondozást nyújtó vagy rehabilitációs intézmények közül a módszertani feladatokat ellátó intézmény kijelölésének kötelező feladatát. Az egyházi fenntartású szociális intézmények esetében (amelyek legalább harmincat működtetnek) az egyházi fenntartó számára lehetőséget ad a törvény, hogy egyházi módszertani intézményt jelöljön ki. Az ápolást, gondozást nyújtó, a rehabilitációs intézmények, illetve a szociális szolgáltatást alaptevékenységként végző, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek közül országos vagy regionális hatáskörrel módszertani feladatokat ellátó intézmény kijelölését határozza meg a törvény. Ebbe a jogi részbe értődik bele a családsegítők módszertana, valamint az országos módszertanok. A szociális törvény a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézetet úgy határozza meg, hogy az intézet módszertani tevékenységet végez.

A gyermekvédelmi törvény határozza meg azokat a keretfeltételeket, amelyek szabályozzák a gyermekjóléti alapellátás, illetve a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmények munkáját segítő módszertani intézmények kijelölését. A gyermekvédelmi törvény a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézetet szintén úgy határozza meg, hogy az intézet módszertani tevékenységet végez.

A szociális törvény a módszertani intézmények számára a következő feladatokat határozza meg:

- a megye, főváros területén székhellyel rendelkező nem állami fenntartású szociális intézmény szakmai munkájának segítése, a szociális intézmény szakmai ellenőrzésében való részvétel.
- a módszertani intézmény a személyes gondoskodás körébe tartozó ellátások szervezésének és működtetésének hatékonyabbá tétele érdekében közreműködik az új ellátási formák és gondozási módszerek bevezetésének kidolgozásában és megvalósításában.
- A megyei, fővárosi önkormányzat szolgáltatástervezési koncepciója tartalmazza a módszertani feladatok ellátására vonatkozó koncepciót is.
- Az ellátottjogi képviselővel kapcsolatos munkáltatói jogokat a módszertani intézmény vezetője látja el.
- A tájékoztatási kötelezettség teljesítése érdekében a megyei, fővárosi módszertani intézmény ismertetőt készít a megye, főváros területén működő szociális intézményekről.

A végrehajtási rendelet (1/2000. (I.7.) SzCsM rendelet) a módszertani feladatokat a következő módon határozza meg:

A megyei módszertani intézmény alapfeladatai

- a) segítséget nyújt új ellátások megszervezésében, új módszerek bevezetésében,
- b) információt gyűjt az adott megye szociális ellátórendszerének sajátosságairól, problémáiról, a megye területén alkalmazott módszerek, gondozási tevékenységek ellátásáról,
- c) szakértőként közreműködik a szociális intézmények szakmai ellenőrzésében,
- d) segítséget nyújt a fenntartó részére új szervezeti formák kialakításában,

hogy melyik főosztályon éppen milyen módszertani intézmény előkészítése folyik – egyszer csak megjelennek az újabb módszertanok.

- e)* segíti a kijelölt feladatok tekintetében a megye területén levő szociális intézmények szakmai munkáját, tanácsot ad szakmai kérdésekben, gondozási módszerekben,
- f)* javaslatot dolgoz ki a hiányzó ellátások megszervezésére, a szociális ellátórendszer fejlesztésére,
- g)* elvégzi az előgondozást az országos ellátási területtel működő állami, egyházi fenntartású intézmény megkeresésére,
- h)* évente tájékoztatja a Szociális és Családügyi Minisztériumot a szociális intézmények működése szakmai ellenőrzésének tapasztalatairól.

Országos, illetve regionális hatáskörrel különösen az alábbi feladatok ellátásával összefüggésben jelölhető ki módszertani intézmény

- a)* a családsegítés,
- b)* a falugondnoki feladatok ellátása,
- c)* a fogyatékos személyek ellátása,
- d)* a pszichiátriai betegek ellátása,
- e)* szenvedélybetegek ellátása,
- f)* a hajléktalan személyek ellátása,
- g)* az új innovatív szolgáltatások (pl. szociális földprogram koordinációja), fejlesztések modellezése, lebonyolítása.

A gyermekvédelmi törvény a módszertani intézmények számára a következő feladatokat határozza meg:

- a)* részt vesz a minőségfejlesztési elvek kidolgozásában,
- b)* a kijelölt feladatok tekintetében ajánlásokat készít a hatékonyabb szolgáltatási módszerek alkalmazására,
- c)* szakmai tanácsadással segíti a kijelölt feladatok tekintetében a területén levő gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végzők szakmai munkáját,
- d)* szakértőként közreműködik a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végzők szakmai ellenőrzésében, a szakmai programok értékelésében,
- e)* kezdeményezi a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók továbbképzését és tapasztalatcseréjét.

A végrehajtási rendelet (15/1998. (IV.30.) NM rendelet) a módszertani feladatokat a következő módon határozza meg:

A módszertani intézmény

- a)* a Családpolitikai Intézet irányításával részt vesz a minőségfejlesztési elvek kidolgozásában, és segítséget nyújt azok gyakorlati alkalmazásához;
- b)* figyelemmel kíséri az alap- és szakellátásokat érintő tudományos kutatásokat, publikációkat, a modellértékű új kezdeményezéseket, továbbá elősegíti ezek mind szélesebb körű megismerését, gyakorlati alkalmazását;
- c)* szervezi a gyermekjóléti, gyermekvédelmi területen dolgozók tapasztalatcseréjét és továbbképzését;
- d)* elemzi és értékeli a szolgáltatók működését, valamint javaslatot tesz a hiányzó ellátások megszervezésére, a működés lehetőség szerinti javítására;
- e)* információkat gyűjt az illetékességi területén az ellátórendszer sajátosságairól, problémáiról;

- f) szaktanácsadás keretében szakmai módszertani segítséget nyújt a gyermekjóléti, gyermekvédelmi területen dolgozók szakmai problémáinak megoldásához;
- g) részt vesz az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium (a továbbiakban: Minisztérium), valamint a Családpolitikai Intézet által szervezett szakmai programok lebonyolításában, megszervezésében, valamint az e szervektől származó anyagoknak, információknak a szolgáltatókhoz való eljuttatásában,
- h) szervezi a főiskolai és egyetemi hallgatók terepgyakorlatát.

Strukturális probléma a módszertani intézmények működésében

A jogszabályi előírás a módszertanok számára ugyanazt a normatív támogatást biztosítja, illetve ugyanazt a létszámnormát írja elő. A módszertanok feladatának mennyiségét és költségeit alapvetően befolyásolja, hogy a megyében mennyi az intézmények/szolgáltatók, illetve a települések száma. A mechanikus jogi szabályozás az egyes módszertanok nagyon eltérő terhelését hozza létre, ami alapvetően meghatározza, hogy az időráfordításban mennyi jut a tényleges módszertani munkára.

A bentlakásos intézmények száma szerint a Főváros módszertani csoportjához 115 intézmény, míg Nógrád megye módszertanához 19 intézmény tartozik; a települések számának két szélsőértéke, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 357 település van, míg Csongrád megyében 60. A települések számának hatszorosa a különbsége. Mindezek mellett a munkatársak száma egységesen három fő.

Módszertanok munkatársainak jellemzői

A módszertani intézmények munkatársainak iskolai végzettség szerinti megoszlása, azt mutatja, hogy szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkeznek 51%-ban, a nem szakirányú felsőfokú végzettek aránya 23%. A középfokú végzettségűek (26%) az adminisztratív munkaköröket töltik be a módszertanoknál.

A munkatársak iskolai végzettségét, ha a módszertanhoz szükséges kompetenciák mutatóira forgatjuk át, akkor a teamben rendelkezésre álló kompetenciákról a következő képet kapjuk. Az intézmények nagy részénél hiányzik a minőségügyi tudás, készség. A jogszabálytervezetek véleményezésében kialakított kompetencia a legerősebb. A módszertani intézmények munkatársai nem rendelkeznek, vagy csak nagyon kis részük rendelkezik kimondottan módszertani fejlesztésre vonatkozó ismerettel. Az ismeretalapban hangsúlyos az ellenőrzésekben való szakszerű részvétel.

Módszertani intézmények módszertani jellemzői

A jelenlegi módszertani intézmények nem rendelkeznek szisztematikusan gyűjtött információkkal arra vonatkozóan, hogy az egyes intézményekben milyen módszereket alkalmaznak. Hiányos az ismeretük az egyes intézményekben nyújtott szolgáltatási eljárásokra vonatkozóan. A jelenlegi adatbázisok nem teszik azonosíthatóvá, hogy milyen szakemberek vesznek részt a módszertani újításokban, illetve az innovatív fejlesztésekben. Ebből következően a módszertani újítások átadása nem tudja a "jó gyakorlatokat" közvetíteni és a módszertanoktól elvárt szolgáltatásfejlesztési tevékenység csak minimálisan valósul meg a gyakorlatban. A módszertanok nincsenek felkészülve – szerepértelmezésükbe se tartozik bele, valamint személyi, tárgyi feltételeik se úgy vannak kialakítva, hogy – a módszerek átadásához tartozó telepítő csomagok összeállítására

épített eljárás keretében tudnák a módszerek bevezetését segíteni a többi szociális szolgáltatást nyújtó szervezet felé.

Módszereiket főként képzések keretében mutatják be, és intézménylátogatás keretében biztosítanak gyakorlati tapasztalatszerzésre lehetőséget.

A módszertanok 58% rendelkezik kutatási adatokkal, felmérésekkel a területe szociális alapellátásáról és szakellátásáról. A szociális területen dolgozó munkatársakról foglalkozási összetételéről, illetve képzettségéről adatokkal mindössze a módszertanok 29%-a rendelkezik. Ezek az adatok, felmérések lehetnek a tudatos tervezés kiinduló tényezői a módszertanoknál, ezért ezek mértéke azt a problémát jelzi, hogy a módszertanok nem tényadatokra építve és igényfelméréshez kötötten végzik munkájukat.

Módszertani intézmények új ellátások megszervezésében vállalt szerepe

A jogalkotó szándéka szerint a módszertani intézményeknek szerepe lenne abban, hogy a megyében új ellátások kerüljenek kialakításra. A gyakorlatban ezen a területen a legnagyobb a bizonytalansága a módszertanok munkatársainak. Következik ez abból, hogy módszertanok több-kevesebb rálátással rendelkeznek a megye szociális alap és szakellátásaira vonatkozóan ugyan, de semmilyen jogosítványuk nincs arra, hogy hiányzó ellátások esetén a “független és autonóm” önkormányzatok számára javaslattal éljenek a hiányzó ellátások kialakítására. Ugyanis amíg hiányoznak azok a szankciók, amelyek a törvényi kötelezettség mulasztása esetén életbe lépnének, addig a módszertanok “szakmai” ajánlása súlytalan. Ezt a kudarcot kerülve a módszertani intézmények új ellátások kialakítására maguktól nem tesznek javaslatot. Rendelkezésére állnak az önkormányzatoknak, egyházi, civil vagy vállalkozásban szociális szolgáltatást nyújtani kívánó szakembereknek. Konkrét kérdésekben vagy ellátások kialakításának szakmai feltételeiről konzultációt, tanácsadást biztosítanak.

II. Értékelés és szakmapolitikai prioritások meghatározása a módszertanok esetében

A jelenlegi jogszabályok a szociális területen működő módszertani intézmények feladatait államigazgatás centrikusan írják le. Miután a módszertani kinevezésben és a finanszírozásban meghatározó szerepet játszik az Egészségügyi, Szociális- és Családügyi Minisztérium, ezért a minisztérium felé történő szolgáltató szerep a hangsúlyos a módszertani intézmények tevékenységében. Szükséges megfordítani ezt a logikát és a szociális ellátásokat/szolgáltatásokat igénybevevők, valamint a szakmai elvárások szempontjából megfogalmazni a módszertani tevékenységet.

A jelen tanulmányban szereplő módszertani “profiltisztítás” azt a megközelítést képviseli, amiben a módszertan szűkebb, a szociális ellátásokat/szolgáltatásokat támogató/fejlesztő feladatot lát el.

A módszertan tevékenységi köre ahhoz járul hozzá, hogy a szociális ellátások/szolgáltatások

- célzottan a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatását, társadalmi integrációját szolgálják;
- komplex együttműködés keretében legyenek képesek gazdasági, foglalkoztatási és a szociális védelem összehangolt programjait megvalósítani;
- az emberi jogokat és az emberi méltóságot biztosító gyakorlatot folytassanak

- minőségügyi rendszere kialakuljon
- képesek legyenek a környezetükben jelentkező szociális igényeket felmérni, az igényekre komplex megoldási programokat kidolgozni;
- alkalmassá váljanak a szektorközi együttműködésre – a komplex programok lebonyolítása érdekében;
- közvetlen ellátás/szolgáltatás módszereit fejlessze, az adekvátabb, személyre szabottabb, és az igényre komplexen választ adó szolgáltatások fejlesztése alapján;
- keretében a kliensvédelem intézményesült formái gyakorlattá váljanak;
- az ellátások/szolgáltatások gyakorlathoz köthető empowerment módszerek kialakítása, fejlesztése
- a szociális munka munkaformáinak (egyéni, család, csoport, közösségi munka, adminisztráció) mindegyikét a gyakorlatban alkalmazzák;
- a különböző állampolgári csoportok számára tudjanak életminőséget javító/fenntartó szolgáltatásokat nyújtani;
- képesek legyenek ösztönözni/befogadni/támogatni
 - az állampolgári/közösségi kezdeményezéseket;
 - az önkéntes munkát végzőket
- a vállalt célcsoport igényeinek megfelelő, folyamatos szolgáltatásfejlesztésre legyenek alkalmasak.

A módszertani feladatok ellátásának célrendszere

A módszertani tevékenység ellátását úgy kellene megszervezni, hogy a szociális ellátást/szolgáltatást nyújtók legyenek a megrendelői a módszertani feladatoknak. A szociális ellátást/szolgáltatást nyújtó az igényeinek és az adott fejlesztés szükségletének megfelelően tudja – a fejlesztési project idejére – összeállítani a módszertani csapatot. Ezzel a szociális ellátó/szolgáltató kerül abba a helyzetbe, hogy az ellátásban/szolgáltatásban hiányzó szakembert, illetve ismeretet tudja bevonni a fejlesztési project idejére az ellátásba/szolgáltatásba. Fontos, hogy az ellátási helyen/szolgáltatásban “helyben” jelenjen meg az a szakértelem, amely a későbbi fejlesztésekben is felhasználható lesz. Az ellátó, illetve a szolgáltató érdekeltsége a fejlesztési program futtatásában úgy érhető el, ha a jogszabályokban rögzített szakmai követelményrendszer és a finanszírozás biztosítása tartalmazza a minőségügyi szempontokat. A módszertani tevékenységet végzők pedig szolgáltatóvá válnak ebben a helyzetben.

A szociális szolgáltatások minőségbiztosításának finanszírozáson keresztül történő alakítása

A települési szinten szociális szolgáltatásokat nyújtók vagy fenntartók számára, éves előfinanszírozásban lehetne a forrásokat biztosítani a szolgáltatások megvalósításához. E meglévő keretösszeget akkor hívhatnák le (fenntartó vagy szolgáltató), amennyiben szükségletfelmérésre épülő szolgáltatástervezés keretében láthatóvá tennék, hogy a szociális törvényben és jogszabályokban előírt feladatok közül melyeket valósítják meg az adott évben. A szolgáltatástervezésnek konkrét mutatószámokban kellene láthatóvá tenni a nyújtott szolgáltatások

mennyiségét és minőségi mutatóit. Az így elkészült települési szolgáltatástervezési koncepciót jóvá kellene hagynia a "középszintű szociális hivatalnak". E jóváhagyáshoz kötődne a finanszírozás lehívhatósága az adott évre. (Meggondolandó az a gyakorlat, hogy a keretösszeg 50%-ig automatizmussal jussanak hozzá a fenntartók/szolgáltatók a finanszírozáshoz, és a fennmaradó 50% felhasználásához kötődjön a szolgáltatástervezési koncepció megkövetelése.) A szolgáltatási évet követően a "középszintű szociális hivatal" értékelő monitorozással győződne meg arról, hogy a szolgáltatástervezési koncepcióban számszerűsített mennyiségi és minőségi mutatóknak megfelelően történt-e a szolgáltatás. Az értékelés eredményétől függően kerülne feltöltésre a következő évi finanszírozási keret. Amennyiben kevesebb szolgáltatás történt, akkor annak arányában kevesebb finanszírozás kerülne átadásra, amennyiben több szolgáltatás valósult meg, akkor a többletfinanszírozás biztosítva lenne. Az évközben történő igényváltozás esetén a szolgáltatástervezési koncepció módosítását a "középszintű szociális hivattal" kellene elfogadtatni.

Amennyiben a szociális szolgáltatást nyújtó fenntartó vagy szolgáltató a szolgáltatástervezési koncepció alapján jut hozzá a forrásokhoz, illetve az egyes szolgáltatások kialakításához és megvalósításához szükségük lehet regionális együttműködések megvalósítására, ezért természetes módon fognak fordulni a regionális módszertani szolgáltatóhoz. Egyrészt építve azokra a tudásokra, amelyeket a módszertanok tudnak átadni (szükségletfelmérés módszertana, szolgáltatástervezés koncepció kialakítása, szolgáltatási módszertanok tervezése), másrészt használva a módszertanok által kialakított adatbázisokat (szakemberek, önkéntesek, szolgáltatási jó gyakorlatok és módszerek), harmadrészt a komplex együttműködések kialakításban, - a térségi szolgáltatásnyújtási együttműködések koordinálásában - támaszkodhatnak a módszertanokra a fenntartók/szolgáltatók.

A módszertani tevékenység struktúráját a következőképpen lehetne kialakítani:

Minden szociális ellátó intézményben/szolgáltatásnál legyen olyan szakember, aki a módszertani fejlesztésért felelős. Ez a személy lehet az intézmény/szolgáltatás módszertani fejlesztés menedzsere. A **módszertani menedzser** feladata az adott intézmény/szolgáltatásban a fejlesztési területek kijelölése, annak a felmérése, hogy milyen szakemberek bevonására van szüksége az intézménynek az adott fejlesztési területen való program/project kidolgozásához. A módszertani menedzser a későbbi fejlesztési projecthez összeállított team vezetője. A módszertani menedzser koordinálja az intézmény szükségletfelméréshez kötődő szolgáltatástervezési koncepciójának a kialakítását.

A módszertani menedzsernek kell megtalálnia – lehetőleg regionálisan – azokat a szakembereket, akik az adott szolgáltatásfejlesztésbe bevonhatók. A különböző területeken módszertani fejlesztésbe bevonható szakemberek akkor lesznek megtalálhatók, ha **szakmai/módszertani területenként és régióként módszertani szakértői regiszter** kerül felállításra. Egy-egy szakértő több terület szakértői listájában is szerepelhet, tudása, készségei és tapasztalata alapján.

Régióként szükséges lenne egy **szociális módszertani ügynökség**. Az ügynökség elhelyezhető lenne a (Kistérségi) Területfejlesztési Ügynökség keretében. Ezzel elérhető, hogy a szociális kompetenciák kapcsolódjanak a térség- és gazdaságfejlesztési, valamint a foglalkoztatási kompetenciákkal. Várhatóan ez az elhelyezés támogatni tudja a komplex programok megvalósítását, továbbá a kliensszerephez kötött szemléletmód átvált az állampolgári szemléletre, ahol állampolgári csoportok lehetnek sajátos helyzetben szükségleteik szerint,

amely a társadalmi esélyegyenlőség szempontjából fejleszti az egészségügyi rehabilitáció, a foglalkoztatási rehabilitáció, és a kulturális rehabilitáció és oktatás területeit. A szociális kompetenciákon túl fontos szempont, hogy a konkrét programok tervezésében megjelenjen a szociális értékszempület képviselője is, amely hozzájárul a társadalmi kirekesztődés megakadályozásához, illetve a társadalmi befogadást segítő integrált szolgáltatások, programok fejlesztéséhez.

A Regionális Szociális Módszertani Ügynökség feladata lenne első körben, a településszintű alap-, személyes-, és közösségi szolgáltatást nyújtó helyi szakember megtalálása. Ezt követően második körben, a régióban található intézmények/szolgáltatók módszertani segítése, a régió intézményeiben lévő szakemberek összefogása, támogatása, a régió intézményeiben/szolgáltatásaiban folyó "jó gyakorlatok" kialakítása és összegyűjtése, az NCsSzMI adatbázis régiós információkkal történő feltöltése. Továbbá a szociális módszertani ügynökség feladatkörébe tartozna a "jó gyakorlatok" terjesztéséhez szükséges telepítési csomag összeállítása.

A regionális módszertani ügynökségeket és a módszertani szakértői regiszterben szereplő szakembereket a **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Módszertani Intézet** (NCsSzMI) fogná össze, támogatná és képezné. Valamint az NCsSzMI működtetné a nyilvános adatbázisok internetes elérhetőségét.

Módszertani szakértői regiszter meghirdetett területei

NCsSzMI hirdetné meg és tartaná nyilván a módszertani regiszter egyes területein elfogadott szakembereket. A meghirdetett területek a következők lehetnének:

1. Klienscsoportok szerinti regiszter

- idősellátás
- pszichiátriai betegek;
- szenvedélybetegek;
- hajléktalanok;
- fogyatékkal élő személyek szolgáltatásai
- szociális földprogram;
- falugondnok;
- családsegítés
- gyermekjóléti szolgálat (alapellátás)
- gyermekvédelmi szolgálat (szakellátás)
- bölcsődék (gyermek napközbeni ellátása)
- bántalmazottak segítő szolgáltatásai
- migránsok segítése

2. szociális munka munkaformái szerinti regiszter

- egyéni esetkezelés
- családi esetkezelés
- csoportmunka

- közösségi munka
- szociális adminisztráció

3. intézményi/szolgáltatási területek szerint

- intézményi ellátottak gondozási módszerei
- szolgáltatás keretében ellátottak gondozási módszerei
- intézményi kitagolási programok módszerei
- helyi kezdeményezések/önszerveződés/érdekvédelem
- foglalkoztatási programok

4. szolgáltatási módszerek szerint

- projectmenedzsment
- forrásteremtés/pályázatírás
- igényfelmérés/szükségletfelmérés
- szolgáltatástervezés/programtervezés
- minőségügyi rendszer kialakítása
- tanácsadás/konzultáció
- mentálhigiéné/terápiás eljárások
- önálló életvitel/rehabilitációs szolgáltatások
- burn-out megelőző tréningek és forgórendszer működtetése
- ügyeleti szolgáltatások
- közösségi szolgáltatások

NCsSzMI módszertant koordináló feladatai

1. Információgyűjtés és szolgáltatás
 - képzési programok
 - módszertani szakértők elérhetősége
 - “jó gyakorlatok” és módszerek telepítési csomagjainak gyűjtése és közvetítése
 - nyilvános, interneten elérhető módszertani adatbank működtetése
 - települési szolgáltatásfejlesztési koncepciók gyűjtése
2. Módszertani fejlesztésekhez szükséges ismeretek, képzések közvetítése
 - forrásteremtés
 - módszertani fejlesztésre felkészítés
 - igényfelmérés, programtervezés

3. Fejlesztési programok véleményezése
 - fejlesztési módszertanok elfogadása, regisztrálása
 - fejlesztett módszerek regisztrációja

4. Fejlesztésben résztvevő szakemberek regisztrációja
 - módszertani szakértői regiszter feltételeinek kidolgozása
 - módszertani szakértői pályázatok kezelése
 - módszertani szakértők regisztrálása

5. Fejlesztési projektek koordinálása
 - régiós fejlesztések összehangolása
 - azonos módszertani fejlesztést végző szakemberek együttműködésének támogatása
 - szektorok közötti együttműködés támogatása, közvetítés
 - Szociálpolitikai Tanácsok megkeresésére fejlesztési tervek kidolgozásához szakemberek közvetítése
 - szakmai standardok kialakításának koordinálása
 - telepítési csomagok összeállításának támogatása

6. Szociális szolgáltatást nyújtók szakmai támogatása, burn-out megelőzés
 - Szociális munka szupervízió elérhetőségének biztosításához
 - szociális munka szupervíziójában kompetens szakemberek listájának összeállítása
 - szupervízióhoz szükséges források feltárásában segítségnyújtás
 - szupervíziós igények közvetítése szupervízorok és szolgáltatók között
 - A burn-out megelőzést szolgáló tréningek, képzések elérhetőségének biztosítása
 - tréning és képzési programok gyűjtése, információadás ezekről
 - tréningek, képzések szervezése
 - A burn-out megelőzést szolgáló “forgórendszer” működtetése
 - A “forgórendszer” azt jelenti a burn-out megelőzés szempontjából, hogy - egyéni és munkahelyi igény szerint - hét évenként legyen lehetősége, minden szociális szolgáltatásban dolgozónak munkaterületet váltani, ezzel a szociális munkásnak, illetve a szolgáltatást működtető foglalkoztatónak a szociális munkás mentális egészségvédelme érdekében aktív szerepet vállalni a segítő személyiségének védelmében, egészségének megőrzésében. (Hosszútávon az elérendő cél az lenne, hogy hét évet követően legyen lehetősége a szociális munkásnak egy évet feltöltődéssel tölteni – fizetett szabadságát igénybe véve). Addig is ...
 - Olyan adatbázis kialakítása, ahol személyek és intézmények egymásra találhatnak, a hétvévenkénti forgás megvalósítása érdekében.
 - Az adatbázis kialakítása és folyamatos frissítése
 - Az igénylők számára választható szolgáltatások megismertetési lehetősége
 - Az igénylők és szolgáltatók közötti kapcsolatfelvétel kialakítása

7. Irányított módszertani fejlesztések elindítása azokon a területeken, ahol a regionális fejlesztők nem hoznak létre programokat, de társadalmi igény lenne rá.

III. Optimális elvárások a módszertani tevékenységgel kapcsolatban

- 1 Járuljon hozzá és legyen mérhető a módszertan hatása a szociális szolgáltatások fejlesztésében.
- 2 álljon rendelkezésre az egyes területekben, munkamódokban jártas szakemberek regisztere
- 3 legyen összegyűjtve a jó gyakorlatot megvalósító szolgáltatások, módszerek régiónkénti listája
- 4 A szakemberek legyenek megtalálhatók egy-egy módszertani fejlesztési igényhez
- 5 A módszertani fejlesztés nyújtson segítséget
 - 5.1 a közvetlen ellátás szakmai színvonalának és szolgáltatásainak fejlesztéséhez
 - 5.2 a rendszerszerű fejlesztési koncepciók kialakításában
 - 5.3 az egyes módszerek standardizálásában és/vagy minőségi rendszerének kialakításában
 - 5.4 a standardizált módszerek telepítési csomagjainak a kialakításában és terjesztésének a megvalósításában
- 6 Team kerüljön összeállításra egy-egy "project jellegű" fejlesztési tevékenység végzésére. A team tagjai között legyen az adott szolgáltatást/intézményt ismerő külső és belső tag, a probléma innovatív megoldásában közreműködő, különböző munkamódokat ismerő szakember, projectfejlesztésben jártas módszertani szakember.
 - 6.1 Legyen egy módszertani projectvezető, aki a szakemberek munkáját szervezi, és időben összehangolja. A módszertani projectvezető ismerje és tudja mozgósítani a kistérség, térség, régió adott szolgáltatás fejlesztésében kiemelkedő szakembereit, illetve ismerje a kistérség, térség, régió jó gyakorlatot megvalósító szolgáltatásait, módszereit.
- 7 A módszertani fejlesztés épüljön
 - 7.1 igényfelmérésre/zükségletfelmérésre
 - 7.2 terepekkel/helyi szakemberekkel és képzőintézményekkel való szoros együttműködésre
- 8 mintaprojectek lefuttatásának időbeli ütemezésére – 1 év igényfelmérés, tervezés, forrásbiztosítás; 3 év minta projectek lefuttatása; 1 év értékelés, minőségi rendszer (standardok) kidolgozása/véglegesítése, szolgáltatások "beárazása", a normatív finanszírozásba beemelés jogszabályi elfogadásának kialakítására, illetve a telepítő csomag (módszerátadás és képzés) összeállítása. Összesen 5 év.

IV. Fogalommagyarázatok

A módszertani tevékenység alatt azt kell érteni, hogy a módszerek átadásához egy folyamatot kell végig vinni a fejlesztésben. Módszerek standardizálása és telepítési folyamat lépésenként történő biztosításával.

Módszerek standardizálása

- 1) Az adott szolgáltatásokra vonatkozó igények felmérése;
- 2) az igényekre alapozott szolgáltatások kialakítása, a szolgáltatások fejlesztése, bevezetés és tesztelés;
- 3) a kialakított szolgáltatások pontos standardjainak leírása – eljárások, személyi és tárgyi feltételek;
- 4) “telepítési csomag” összeállítása

Telepítési csomag

- A) A módszert kísérő dokumentációk és értékelési eljárások leírása,
- B) a módszerhez tartozó gyakorlati útmutató, kézikönyv
- C) a módszer átadásához tartozó képzési tematika,
- D) a módszer átadásában közreműködő szakemberek listája,
- E) a módszerhez tartozó elméleti ismeretek jegyzete,

Intézménytípus szerinti módszertan,

Az adott intézmény típusban nyújtott szolgáltatások és dokumentációk fejlesztését célozzák tevékenységükkel.

A munkaformákhoz_kötődő módszertan

Az egyéni-, családi-, csoport-, és közösségi esetkezelés módszertani fejlesztésével való szolgáltatásnyújtást célozza egyrészt. Másrészt a segítő szolgáltatások, a hatósági tevékenység munkaformáihoz kapcsolódó módszertani fejlesztéseket célozzák.

A igénybevevők helyzetéhez kapcsolódó módszertani tevékenység

Egy igénybevevői kör speciális intézményi ellátásait, vagy szolgáltatási módszereit fejleszti. A módszertani tevékenység célja szolgáltatásfejlesztés, és rendszerszerű fejlesztés.

Rendszerszerű fejlesztés

Alatta azt kell érteni, ha egy igénybevevői kör helyzetére/problémájára intézmények/szolgáltatók és szakemberek között új együttműködési formák kerülnek felépítésre, hogy a problémát komplexen kezelő eljárás vagy szolgáltatás tudjon kialakulni – települési szinten, kistérségi vagy régió szintjén. A komplex válasz lehet meglévő rendszerek közötti együttműködés; szolgáltatási szektorok összekapcsolása, valamint szakmaközi hálózat fejlesztésére épülő új szolgáltatások kialakítása. A rendszerű fejlesztés része az önálló életvitelt támogató szolgáltatások kialakítása, a bentlakásos intézményi elhelyezés kiváltása, a szolgáltatások országos lefedettségének biztosítása, valamint a társadalmi befogadást segítő integrált szolgáltatások, programok fejlesztése.

Szolgáltatásfejlesztés

Alatta azt kell érteni, ha egy adott intézmény/szolgáltatás igénybevevői számára olyan szolgáltatások kerülnek kialakításra vagy fejlesztésre, amelyek helyzetükre megoldást nyújtanak, illetve az igénybevevők életminőségét meghatározó módon javítják, önállóságuk, autonómiájuk optimális szintje elérhetővé válik.

1. számú melléklet

Szociális területen a módszertani tevékenységet meghatározó jogszabályok

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

59. § (5) A megyei, fővárosi módszertani intézmény - a külön jogszabályban meghatározottak szerint - módszertani segítséget nyújt a települési önkormányzat alapellátási feladatainak megszervezéséhez.

88. § (1) A megyei és a fővárosi önkormányzat (a továbbiakban: megyei önkormányzat) gondoskodik

a) azoknak a szakosított ellátásoknak a megszervezéséről, amelyek biztosítására e törvény alapján a települési önkormányzat nem köteles;

b) a szakosított szociális szolgáltatások területi összehangolásáról;

c) a módszertani feladatok ellátásáról.

(2) A fővárosban - ha a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzat másként nem állapodik meg - a fővárosi önkormányzat gondoskodik a hajléktalanok éjjeli menedékhelyének és átmeneti szállásának megszervezéséről és fenntartásáról.

(3) A megyei önkormányzat a külön jogszabályban meghatározott szakmai követelmények figyelembevételével - a szociális és családgügyi miniszter hozzájárulásával - az általa vagy a megye, főváros területén lévő települési önkormányzat által fenntartott ápolást-gondozást nyújtó vagy rehabilitációs intézmények közül módszertani feladatokat ellátó intézményt jelöl ki. A kijelölés 5 évi időtartamra szól, amelynek elteltét követően az intézmény ismételten kijelölhető. A kijelölt módszertani intézmény vezetőjének kinevezéséhez, illetve felmentéséhez a Szociális és Családgügyi Minisztérium egyetértése szükséges.

(4) A megyei, fővárosi módszertani intézmény feladata a megyei, fővárosi önkormányzat által fenntartott, illetve területén lévő helyi önkormányzat által működtetett, továbbá a megye, főváros területén székhellyel rendelkező nem állami fenntartású szociális intézmény szakmai munkájának segítése, a szociális intézmény szakmai ellenőrzésében való részvétel a külön jogszabályban meghatározottak szerint.

(5) A legalább harminc szociális intézményt működtető egyházi fenntartó - a külön jogszabályban meghatározott szakmai követelmények figyelembevételével - a szociális és családgügyi miniszter előzetes véleményének kikérésével egy módszertani intézményt jelölhet ki. A kijelölés öt évi időtartamra szól, amelynek elteltét követően az intézmény ismételten kijelölhető. Amennyiben az egyházi fenntartó a fentiekben meghatározott számú intézményt nem működtet, a módszertani intézményt csak a szociális és családgügyi miniszterrel kötött megállapodás alapján jelölheti ki.

(6) Az egyházi módszertani intézmény átvállalhatja azzal a nem állami intézménnyel kapcsolatos módszertani feladatokat, amely az adott felekezet szellemében és vallási gyakorlata szerint működik, erre szabályzatában kötelezettséget vállal és azt az illetékes egyházi hatóság elismeri. A feladatellátásról megállapodást kell kötni, melyet az egyházi módszertani intézmény megküld a nem állami intézmény székhelye vagy telephelye szerint illetékes közigazgatási hivatalnak tájékoztatás céljából.

88/A. § (1) A szociális és családgügyi miniszter a külön jogszabályban meghatározott szakmai követelmények figyelembevételével - a fenntartó egyetértésével - az ápolást, gondozást nyújtó, a rehabilitációs intézmények, illetve a szociális szolgáltatást alaptevékenységként végző, jogi személyiséggel rendelkező szervezetek közül országos vagy regionális hatáskörrel módszertani feladatokat ellátó intézményt jelöl ki. A kijelölés öt évi időtartamra szól, amelynek elteltét követően az intézmény ismételten kijelölhető. Az országos vagy regionális hatáskörrel rendelkező módszertani intézmény vezetőjének kinevezéséhez vagy felmentéséhez a Szociális és Családgügyi Minisztérium egyetértése szükséges.

(2) Az (1) bekezdés szerinti módszertani intézmény a személyes gondoskodás körébe tartozó ellátások szervezésének és működtetésének hatékonyabbá tétele érdekében közreműködik az új ellátási formák és gondozási módszerek bevezetésének kidolgozásában és megvalósításában.

(3) A megyei, fővárosi továbbá a regionális és az országos módszertani intézmények ágazati irányítását és szakmai felügyeletét a Szociális és Családgügyi Minisztérium látja el.

(4) A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet továbbképző, tudományos és módszertani intézet. Az intézet módszertani tevékenységet végez és ellátja a szociális szolgáltatásokkal kapcsolatos tudományos kutatások, nemzetközi kapcsolatok, valamint a külön jogszabály által tevékenységi körébe utalt egyéb speciális feladatok és szolgáltatások biztosítását.

(5) A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet - külön jogszabályban meghatározottak szerint - országos jegyzéket vezet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekről, szolgáltatókról.

92. § (3) A legalább 2000 lakosú települési önkormányzat, illetve a megyei önkormányzat a településen, illetve a megyében, fővárosban élő szociálisan rászorult személyek részére biztosítandó szolgáltatási feladatok meghatározása érdekében szolgáltatástervezési koncepciót készít, amennyiben legalább két ellátási forma megszervezéséről gondoskodik. A szolgáltatástervezési koncepció tartalmát a helyi önkormányzat két évente felülvizsgálja, és aktualizálja.

(4) A koncepció tartalmazza különösen

- a) a lakosságszám alakulását, a korösszetételt, a szolgáltatások iránti igényeket,
- b) az ellátási kötelezettség teljesítésének helyzetét, az ütemtervet a szolgáltatások biztosításáról,
- c) a szolgáltatások működtetési, finanszírozási, fejlesztési feladatait, az esetleges együttműködés kereteit,
- d) az egyes ellátotti csoportok (idősek, fogyatékos személyek, hajléktalan személyek, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek) sajátosságaihoz kapcsolódóan a speciális ellátási formák, szolgáltatások biztosításának szükségességét.

(5) A települési önkormányzat által készített koncepciónak illeszkednie kell a megyei, fővárosi önkormányzat által készített koncepcióhoz.

(6) A megyei, fővárosi önkormányzat koncepciója - a (4) bekezdésben foglaltakon túl - tartalmazza különösen

- a) az általa fenntartott intézményrendszer struktúráját, szerkezetét, legfontosabb jellemzőit,
- b) a szakosított ellátások iránti igények alakulását, a várakozók számát, korösszetételét, legfontosabb szociális jellemzőit,
- c) az intézményrendszer korszerűsítésének irányait,
- d) a **módszertani** feladatok ellátására vonatkozó koncepciót.

Az ellátottjogi képviselő

94/K. § (3) Az ellátottjogi képviselő a megyei, fővárosi módszertani intézmény, egyházi intézmények esetében az egyházi módszertani intézmény alkalmazásában áll. Az egyházi módszertani intézményben működő ellátottjogi képviselő csak az adott felekezet vagy annak szervei által fenntartott, illetve a 88. § (6) bekezdése szerinti megállapodással érintett intézményekben élő ellátottakkal kapcsolatosan gyakorolhatja az őt megillető jogokat.

(4) A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény vezetője az ellátottakat tájékoztatja az ellátottjogi képviselő által nyújtható segítségadás lehetőségéről, az ellátottjogi képviselő elérhetőségéről.

(5) Amennyiben az ellátottjogi képviselőt foglalkoztató módszertani intézményben ellátottjogi képviselő eljárására van szükség, ezen intézményben a Szociális és Családügyi Minisztérium által előzetesen meghatározott, állandó kijelölés alapján másik ellátottjogi képviselő jár el.

(6) Az ellátottjogi képviselővel kapcsolatos munkáltatói jogokat a módszertani intézmény vezetője látja el, azzal, hogy - az egyházi ellátottjogi képviselő kivételével - a közalkalmazotti jogviszonya tekintetében a kinevezéshez, illetve a felmentéshez a Szociális és Családügyi Minisztérium egyetértése szükséges. Az ellátottjogi képviselő szakmai felügyeletét a Szociális és Családügyi Minisztérium látja el.

96/A. § (1) A tájékoztatási kötelezettség teljesítése érdekében a megyei, fővárosi módszertani intézmény ismertetőt készít a megye, főváros területén működő szociális intézményekről. Az esetleges intézményi változások ismeretében évente elvégzi az adatok szükség szerinti módosítását. Az ismertető az intézmény székhelyét, telephelyeit, a szolgáltatások körét, az intézménybe történő felvétel, illetve az elhelyezés körülményeire, valamint az ellátottjogi képviselő személyére, elérhetőségére vonatkozó adatokat tartalmazza.

(2) A szociális intézmény a módszertani intézmény feladatának teljesítéséhez közli az (1) bekezdésben meghatározott adatokat. Az esetleges változásokat azok keletkezésétől számított 30 napon belül közli a módszertani intézménnyel.

Egyes szociális intézményben elhelyezettek felülvizsgálatának közös szabályai

113/D. § (1) A felülvizsgálat az ellátást igénybe vevők egészségi, fizikai és mentális állapotának, illetve készségeinek, képességeinek vizsgálata a részükre biztosított ellátási forma, a kialakított gondozási terv, valamint az egyéni fejlesztés megfelelősége szempontjából.

(2) A felülvizsgálat elvégzése az intézményi jogviszonyban álló személy esetében kötelező és térítésmentes. Az ellátást igénybe vevő (törvényes képviselője) - a felülvizsgálat esedékességének időpontjától függetlenül - évente egy alkalommal, külön jogszabályban meghatározott térítési kötelezettség mellett kérheti a felülvizsgálat

elvégzését. A felülvizsgálatot az ellátást igénybe vevő személyi méltóságának tiszteletben tartásával kell elvégezni.

(3) A felülvizsgálatot a 113/A-113/C. §-okban meghatározott intézményeken kívül a rehabilitációs ellátást nyújtó intézményekben is el kell végezni.

(4) A felülvizsgálat feltételeinek biztosításáért, a lebonyolításért, valamint az intézményben elhelyezett vizsgálatának elvégzéséért az intézményvezető a felelős.

(5) A felülvizsgálat elvégzése a szakértői bizottság feladata. A szakértői bizottság munkáját a megyei, fővárosi önkormányzat a **módszertani intézmény közreműködésével** koordinálja. A felülvizsgálat, illetve a rehabilitációs alkalmassági vizsgálat során a **módszertani intézmények részt vesznek** különösen

- a) a működéshez szükséges tárgyi feltételek biztosításában;
- b) a működéssel kapcsolatos adminisztratív feladatok ellátásában;
- c) a bizottság munkáját segítő szervezetekkel, valamint az intézményekkel történő kapcsolattartásban.

(6) A szakértői bizottság állandó tagjai

- a) a megyei, fővárosi **módszertani intézmény vezetője vagy a módszertani osztályvezető,**
- b) a megyei, fővárosi önkormányzat kijelölése alapján a megyei, fővárosi önkormányzat szakértője.

A rehabilitációs alkalmassági vizsgálat

113/G. § (1) A rehabilitációs intézménybe történő bekerülést megelőzően az ellátást igénylő rehabilitációs alkalmassági vizsgálaton vesz részt. A rehabilitációs alkalmassági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a rehabilitációs intézményi ellátást igénylő képességei, készségei alapján alkalmasnak tekinthető-e a rehabilitációs programban való önkéntes részvételre.

(2) A vizsgálatot a megyei, fővárosi módszertani intézmény végzi, a módszertani intézmény vezetője által felkért szakértő bevonásával. A megyei, fővárosi módszertani intézmény által működtetett vizsgáló csoport tagjai a következő személyek:

- a) a módszertani intézmény vezetője által kijelölt mentálhigiénés munkatárs vagy pszichológus,

1997. évi XXXI. törvény **a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról**

65. § A gyermekvédelmi szakszolgáltatás a szaktanácsadás keretében

- a) szakmai, **módszertani** segítséget nyújt a személyes gondoskodásra irányuló szakfeladatok ellátásához,
- b) javaslatot készít a szakellátás fejlesztésére és elősegíti a tudományos kutatómunka gyakorlati alkalmazását.

A feladatok ellátásának módja

96. § (6) A helyi önkormányzat a gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról minden év május 31-éig - a külön jogszabályban meghatározott tartalommal - átfogó értékelést készít, amelyet a képviselő-testület, illetve a közgyűlés megtárgyal. Az értékelést meg kell küldeni a megyei gyámhivatalnak. A megyei gyámhivatal az értékelés kézhezvételétől számított harminc napon belül javaslattal élhet a helyi önkormányzat felé. A helyi önkormányzat hatvan napon belül érdemben megvizsgálja a megyei gyámhivatal javaslatait és állásfoglalásáról, intézkedéséről tájékoztatja.

(7) A fenntartó kezdeményezi a megyei gyámhivatalnál a gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodást nyújtó működési engedéllyel rendelkező gyermekjóléti szolgálatok és lakásotthonok közül a **módszertani feladatokat ellátó intézmény kijelölését**, azzal, hogy ellátási típusonként a megyében egy, a fővárosban két módszertani intézet működhet. A kijelölés ötévi időtartamra szól, amelynek elteltét követően az intézmény ismételtén kijelölhető.

(8) A szociális és családügyi miniszter - pályázat útján, a fenntartó egyetértésével

a) a gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények, illetve a gyermekotthonok közül **regionális módszertani feladatokat** ellátó intézményt,

b) az átmeneti gondozást biztosító otthonok, a nevelőszülői hálózatok, a speciális gyermekotthonok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, illetve a gyermekjóléti és gyermekvédelmi innovatív szolgáltatást alaptevékenységként végző, jogi személyiséggel és működési engedéllyel rendelkező szervezetek közül **országos hatáskörrel módszertani feladatokat ellátó intézményt**

jelöl ki. A kijelölés ötévi időtartamra szól, amelynek elteltét követően az intézmény ismételtén kijelölhető.

(9) A kijelölt **módszertani intézmény feladatkörében**

- a) részt vesz a minőségfejlesztési elvek kidolgozásában,
- b) a kijelölt feladatok tekintetében ajánlásokat készít a hatékonyabb szolgáltatási módszerek alkalmazására,
- c) szakmai tanácsadással segíti a kijelölt feladatok tekintetében a területén levő gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végzők szakmai munkáját,
- d) szakértőként közreműködik a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végzők szakmai ellenőrzésében, a szakmai programok értékelésében,
- e) kezdeményezi a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók továbbképzését és tapasztalatcseréjét.

A szociális és családügyi miniszter feladatai

101. § (1) A szociális és családügyi miniszter ellátja a gyermekek védelmét biztosító feladatok ágazati irányítását.

(2) A szociális és családügyi miniszter az (1) bekezdésben foglalt ágazati irányító jogkörében

- a) meghatározza a gyermekek védelmét biztosító feladatok szakmai, képesítési követelményeit, a feladatok törvényességi és szakmai ellenőrzési rendjét,
 - b) létrehozza és fenntartja az országos szakmai intézeteket, kollégiumokat,
 - c) ellátja a gyámhivatalok szakmai felügyeletével és irányításával kapcsolatos feladatokat,
 - d) kijelöli az országos és regionális módszertani feladatokat ellátó intézményeket,**
 - e) biztosítja a gyermekek védelmét szolgáló tudományos kutatások és nemzetközi kapcsolatok fejlesztési feltételeit,
 - f) kezdeményezi - az érintett miniszterekkel együttműködve - a külföldön ellátatlanul maradt magyar állampolgárságú gyermekekről való gondoskodás iránti intézkedések megtételét,
 - g) összehangolja és szervezi a gyermekek védelmét biztosító rendszer irányításához és egységes működéséhez szükséges nyilvántartási és információs rendszert,
 - h) gondoskodik az országos gyermekvédelmi szakértői bizottság működéséről,
 - i) létrehozza és működteti a család- és gyermeki jogok biztosának hivatalát,
 - j) gondoskodik az országos örökbefogadási nyilvántartás működtetéséről.
- (3) A szociális és családügyi miniszter gondoskodik az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett
- a) súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő, továbbá
 - b) akut orvosi ellátást nem igénylő - egyedi gondozásra szoruló - szerzett immunhiányos tünetegyüttesben szenvedő gyermekek ellátásának feltételeiről, feltéve, ha - az országos gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye alapján - a gondozásuk máshol nem biztosítható vagy ha külön elhelyezésük szükséges. Ennek érdekében speciális gyermekotthonokat tart fenn.

A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet

102. § A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet továbbképző, tudományos és módszertani intézmény. Az Intézet módszertani tevékenységet végez és ellátja a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakmai ellenőrzéssel, a tudományos kutatás támogatásával, a nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő, valamint a külön jogszabály által tevékenységi körébe utalt egyéb speciális feladatokat és szolgáltatásokat.

A megyei gyámhivatal feladat- és hatásköre

118. § (1) A megyei gyámhivatal ellátja az illetékességi területéhez tartozó települési önkormányzat jegyzőjének, a városi gyámhivatalnak a szakmai irányítását és felügyeletét, illetőleg másodfokú hatósági jogkört gyakorol a települési önkormányzat jegyzőjének, a városi gyámhivatalnak a gyermekvédelmi és gyámügyi hatósági ügyekben.

(2) A megyei gyámhivatal a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, illetve a Névjegyzékbe felvett szakértők véleményének kikérésével kijelöli a gyermekjóléti alapellátást, illetve a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmények közül a szakmai **módszertani feladatokat ellátó intézményeket.**

(3) A megyei gyámhivatal - az egészségügyi szakfelügyelet kivételével - a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet vagy a kijelölt módszertani feladatokat ellátó intézmény, illetve a Névjegyzékbe felvett szakértő szükség szerinti bevonásával - a külön jogszabályban meghatározottak szerint - ellenőrzi az állami és nem állami gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók tevékenységét.

(4) A megyei gyámhivatal - a megyei, fővárosi önkormányzat javaslatára - kijelöli a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság tagjait.

9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet
a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról

4. § (1) Minősített továbbképzési programot - a továbbképzés céljából szervezett szakmai tanfolyam kivételével - bármely természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező társaság szervezhet. Szakmai tanfolyam szervezésére csak

a) államilag elismert szociális vagy gyermekvédelmi képzést folytató képzőhely - feltéve, hogy a legutolsó képzést a továbbképzési program benyújtását megelőző három éven belül fejezték be -, továbbá

b) a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III., illetve a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján kijelölt módszertani feladatokat ellátó szociális, gyermekjóléti, valamint gyermekvédelmi intézmény jogosult.

1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet
a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Általános személyi feltételek

6. § (6) Vezető családgondozói, intézményvezetői, gondozási központvezetői, módszertani osztályvezetői beosztást (a továbbiakban együtt: vezetői beosztás)

a) az öt vagy annál több szakmai munkát végző személyt foglalkoztató családsegítő szolgálatnál,

b) a tíz vagy ennél több szakmai munkát végző személyt foglalkoztató gondozási központnál,

c) az ötven férőhely feletti bentlakásos szociális intézménynél,

d) a módszertani feladatok ellátására kijelölt szociális intézménynél

csak az a 3. számú mellékletben meghatározott képesítési előírásoknak megfelelő személy tölthet be, aki szociális szakvizsgát tett.

A megyei módszertani intézmény kijelölése

14. § (1) Az Szt. 88. § (3) bekezdésében meghatározott megyei, fővárosi módszertani intézmény (a továbbiakban: megyei módszertani intézmény) segítő illetékességi területén általános jelleggel, vagy a kijelölés során meghatározott speciális szakterület vonatkozásában a személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátásokat biztosító intézmények szakmai munkáját.

(2) A megyei módszertani intézmény feladatait az az intézmény láthatja el, amely

a) megfelelő módon reprezentálja területének a szociális ellátórendszerét,

b) a külön jogszabály szerinti működési engedéllyel rendelkezik,

c) legalább öt éve működik,

d) minimum nyolcvan férőhellyel rendelkezik,

e) az intézmény vezetője legalább ötéves szakmai gyakorlattal és legalább hároméves vezetői gyakorlattal rendelkezik,

f) kapcsolatai a megye területén lévő egészségügyi, szociális alap- és szakosított ellátást nyújtó intézményekkel kiépültek,

g) rendelkezik a módszertani munkára vonatkozó szakmai programmal.

(3) A módszertani feladatokat az intézmény módszertani osztálya látja el. E feladatok ellátásában az intézmény más munkakörben dolgozó alkalmazottjai is közreműködnek.

(4) A megyei módszertani intézmény speciális módszertani feladatok ellátásába, egyes új módszerek modellkísérletének elvégzésébe állandó vagy eseti jelleggel a szociális tevékenységet alapfeladatként ellátó jogi személyt, illetve a megye ellátási területéhez tartozó más szociális intézményt (családsegítő szolgálat, gondozási központ) is bevonhat. Az állandó jellegű munkakapcsolathoz a megyei módszertani intézmény fenntartójának hozzájárulása szükséges.

A megyei módszertani intézmény feladatai

15. § (1) A megyei módszertani intézmény alapfeladatai

- a)* segítséget nyújt új ellátások megszervezésében, új módszerek bevezetésében,
- b)* információt gyűjt az adott megye szociális ellátórendszerének sajátosságairól, problémáiról, a megye területén alkalmazott módszerek, gondozási tevékenységek ellátásáról,
- c)* szakértőként közreműködik a szociális intézmények szakmai ellenőrzésében,
- d)* segítséget nyújt a fenntartó részére új szervezeti formák kialakításában,
- e)* segíti a kijelölt feladatok tekintetében a megye területén levő szociális intézmények szakmai munkáját, tanácsot ad szakmai kérdésekben, gondozási módszerekben,
- f)* javaslatot dolgoz ki a hiányzó ellátások megszervezésére, a szociális ellátórendszer fejlesztésére,
- g)* elvégzi az előgondozást az országos ellátási területtel működő állami, egyházi fenntartású intézmény megkeresésére,
- h)* évente tájékoztatja a Szociális és Családügyi Minisztériumot a szociális intézmények működése szakmai ellenőrzésének tapasztalatairól.

(2) Az egyházi módszertani intézményre az (1) bekezdés rendelkezéseit - kivéve a g) pontban meghatározott feladatot - megfelelően alkalmazni kell.

Az országos, illetve regionális hatáskörű módszertani intézmény kijelölése és feladatai

16. § Az országos vagy regionális hatáskörű módszertani intézményi feladatok ellátására - pályázat útján - az a szociális intézmény jelölhető ki,

- a)* amely a külön jogszabályban meghatározott működési engedéllyel rendelkezik,
- b)* amely legalább öt éve működik,
- c)* amelynek vezetője legalább ötéves szakmai és vezetői gyakorlattal rendelkezik,
- d)* amely rendelkezik a módszertani munkára vonatkozó szakmai programmal.

17. § (1) Országos, illetve regionális hatáskörrel különösen az alábbi feladatok ellátásával összefüggésben jelölhető ki módszertani intézmény

- a)* a családsegítés,
- b)* a falugondnoki feladatok ellátása,
- c)* a fogyatékos személyek ellátása,
- d)* a pszichiátriai betegek ellátása,
- e)* szenvedélybetegek ellátása,
- f)* a hajléktalan személyek ellátása,
- g)* az új innovatív szolgáltatások (pl. szociális földprogram koordinációja), fejlesztések modellezése, lebonyolítása.

(2) Az országos, illetve regionális hatáskörrel rendelkező módszertani intézmény alapfeladatai körében

- a)* ellátja a 15. § (1) bekezdés *c)* és *d)* pontjában meghatározott feladatokat,
- b)* információt gyűjt a kijelölt feladatok tekintetében a szociális ellátórendszer sajátosságairól, problémáiról, az alkalmazott módszerek, a gondozási tevékenység ellátásáról,
- c)* segíti a kijelölt feladatok tekintetében a szociális intézmények szakmai munkáját, tanácsot ad szakmai kérdésekben, gondozási módszerekben.

Közös szabályok

18. § (1) A módszertani intézmények valamennyi típusa az ágazat irányításához kapcsolódóan

- a)* részt vesz a minőségfejlesztési stratégia és standardok kidolgozásában,
- b)* a kijelölt feladatok tekintetében ajánlásokat készít a személyes gondoskodás feltételeinek fejlesztésére, a hatékonyabb gondozási módszerek alkalmazására,
- c)* figyelemmel kíséri a szociális ellátásokat érintő tudományos kutatómunka eredményeit, elősegíti azok elterjesztését és gyakorlati alkalmazását,
- d)* kezdeményezi a szociálpolitikai szakterületen dolgozók tapasztalatcseréjét és továbbképzését,
- e)* részt vesz a Szociális és Családügyi Minisztérium által szervezett szakmai programok lebonyolításában, megszervezésében, szükség esetén szakértői feladatokat lát el szakmai programok értékelése során.

(2) A módszertani intézmény évente egy alkalommal munkatervet és módszertani feladatai ellátásáról szakmai beszámolót készít a fenntartó és a Szociális és Családügyi Minisztérium részére.

Az önálló családgondozó

36. § (1) Ha az önkormányzat önálló családgondozó foglalkoztatásával biztosítja a családsegítő szolgálat feladatainak ellátását, a 3. számú melléklet szerinti szakképesítéssel rendelkező személyt kell családgondozó munkakörben alkalmaznia.

(2) Az önálló családgondozóra - a (3) bekezdésben meghatározott eltérésekkel - az önálló családsegítő szolgálat családgondozójára vonatkozó rendelkezések az irányadóak. (33. §)

(3) Az önkormányzat gondoskodik arról, hogy az önálló családgondozó számára szakintézmény - különösen önálló családsegítő szolgálat, vagy gyermekjóléti szolgálatként is működő családsegítő szolgálat - biztosítsa

- a) a szükség szerinti szakmai és módszertani konzultációt,
- b) a rendszeres esetmegbeszélést több szakember közreműködésével,
- c) a rendszeres szakmai továbbképzést,
- d) a családgondozó szakszerű helyettesítését.

A SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK FELADATAINAK SEGÍTÉSE

111. § A Szociális és Családügyi Minisztérium, az országos, regionális és megyei módszertani intézmény az alap- és szakellátás intézményei szakmai feladatainak teljesítését módszertani útmutató kiadásával segíti.

2. számú melléklet az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelethez A személyes gondoskodás formáinak szakmai létszámnormái

G) Módszertani feladatok ellátására kijelölt intézmény módszertani osztálya	
- osztályvezető	1 fő
- módszertani munkatárs (főállásban)	2 fő
- módszertani szakértő (részmunkaidőben)	2 fő
- adminisztrátor	1 fő

3. számú melléklet 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelethez A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekben foglalkoztatottak képzési előírásai

10. Módszertani osztály	osztályvezető	Szakirányú szakképzettség - felsőfokú szociális alapvégzettség, szociológus, pszichológus - pedagógus, jogász, szociális menedzseri vagy szociális igazgatási végzettséggel Szakirányú szakképzettség hiányában - pedagógus, népművelő, orvos, jogász, közgazdász
	szociális munkatárs/ szakértő	Szakirányú szakképzettség - felsőfokú szociális alapvégzettség, pedagógus, gyógypedagógus, jogász, pszichológus, felsőfokú egészségügyi végzettség - szociális asszisztens, szociális gondozó és szervező Szakirányú szakképzettség hiányában - népművelő, közgazdász
	adminisztrátor	Szakirányú szakképzettség - statisztikai szervező, elemző, számítógéppel kezelő (használó), számítástechnikai szoftver üzemeltető - közgazdasági technikai végzettség, mérlegképes könyvelő Szakirányú szakképzettség hiányában

9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet
a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről

Tájékoztatási kötelezettség

2. § A lakóhely szerint illetékes települési önkormányzat, a szociális intézményt fenntartó, valamint a megyei, fővárosi, egyházi módszertani intézmény a szociális ellátás igénybevételének feltételeiről, az eljárásról az ellátást igénybe vevőt tájékoztatni köteles.

Az előgondozás

4. § (4) Az országos ellátási területtel működő állami, egyházi fenntartású intézmény vezetője az előgondozást indokolt esetben a megyei, fővárosi, egyházi módszertani intézmény bevonásával végzi.

(5) A (4) bekezdés alkalmazásában különösen akkor indokolt a megyei, fővárosi, egyházi módszertani intézmény közreműködése az előgondozás elvégzésében, ha az ellátást igénybe vevő lakóhelye és az intézmény székhelye, telephelye közötti távolság a száz kilométert meghaladja, valamint ha az ellátást igénybe vevő sürgős elhelyezésre szorul.

6/A. § (3) Az intézmény vezetője a kérelem benyújtását követően gondoskodik az előzetes alapvizsgálatnak az előgondozás I. szakaszára meghatározott időtartamon belül történő lefolytatásáról. Ennek érdekében megkeresi az illetékes módszertani intézmény vezetőjét.

188/1999. (XII. 16.) Korm. rendelet
a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről

A szociális intézmény működésének ellenőrzése

14. § (1) Normatív állami hozzájárulásban részesülő nem állami, egyházi fenntartású szociális intézmény esetében a működést engedélyező szerv - a megyei, fővárosi, valamint egyházi **módszertani** intézménynek mint szakértőnek a bevonásával - évente legalább egy alkalommal ellenőrzi, hogy a fenntartó a szociális intézményt

a) a működési engedélyben, és

b) az e rendeletben, valamint a külön jogszabályban foglaltaknak megfelelően működteti-e, így különösen azt, hogy az egyszeri hozzájárulásnak az Szt. 117/B. §-ban meghatározott mértékű elkülönítésére, felhasználására, valamint a térítési díjakra vonatkozó kötelezettségét teljesíti-e, a belső szabályzatokat szakszerűen elkészítették-e, a szolgáltatás szakmai követelményei érvényesülnek-e, a szakmai szolgáltatás körében okozott kár megtérítésére vonatkozó felelősségbiztosítási szerződést fenntartja-e, a bentlakásos intézmények esetében a tartós elhelyezést megelőző előgondozási feladatoknak eleget tettek-e. A működést engedélyező szerv az ellenőrzésről készült jegyzőkönyvet soron kívül megküldi a TÁH-nak.

(2) Az állami fenntartású, valamint normatív állami hozzájárulásban nem részesülő szociális intézmény esetében a működést engedélyező szerv - a megyei, fővárosi, valamint **egyházi módszertani** intézménynek mint szakértőnek a bevonásával - legalább kétévenként ellenőrzi, hogy a fenntartó az intézményt a szakmai szabályokban foglaltaknak megfelelően működteti-e.

(3) A megyei, fővárosi, valamint egyházi módszertani intézmény

a) **módszertani feladatainak** ellátását a Szociális és Családügyi Minisztérium (a továbbiakban: SZCSM),

b) ápoló-gondozó, rehabilitációs feladatainak ellátását a működést engedélyező szerv az SZCSM által kijelölt **módszertani intézmény bevonásával** ellenőrzi.

23. § (12) Az egyházi módszertani intézmény e rendeletről fakadó feladatait mindaddig, amíg működését nem kezdi meg, a megyei, fővárosi módszertani intézmény látja el.

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet

a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

4. § (1) A megyei, fővárosi gyámhivatal (a továbbiakban: megyei gyámhivatal), illetve az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter (a továbbiakban: miniszter) által kijelölt módszertani és továbbképzési feladatokat ellátó intézmény (a továbbiakban: módszertani intézmény) a Gyvt. 96. §-ának (9) bekezdésében foglaltak szerint segíti illetékességi területén a szolgáltatók munkáját. Tevékenysége során együttműködik a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézettel (a továbbiakban: Családpolitikai Intézet).

(2) Módszertani intézményi feladatok ellátására az a gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény jelölhető ki, amely

- a) külön jogszabályban meghatározott működési engedéllyel rendelkezik,
- b) legalább öt éve működik,
- c) vezetője legalább öt éves szakmai és két éves vezetői gyakorlattal rendelkezik,
- d) a módszertani munkára vonatkozó szakmai programmal rendelkezik.

(3) A módszertani intézmény

a) a Családpolitikai Intézet irányításával részt vesz a minőségfejlesztési elvek kidolgozásában, és segítséget nyújt azok gyakorlati alkalmazásához;

b) figyelemmel kíséri az alap- és szakellátásokat érintő tudományos kutatásokat, publikációkat, a modellértékű új kezdeményezéseket, továbbá elősegíti ezek mind szélesebb körű megismerését, gyakorlati alkalmazását;

c) szervezi a gyermekjóléti, gyermekvédelmi területen dolgozók tapasztalatcseréjét és továbbképzését;

d) elemzi és értékeli a szolgáltatók működését, valamint javaslatot tesz a hiányzó ellátások megszervezésére, a működés lehetőség szerinti javítására;

e) információkat gyűjt az illetékességi területén az ellátórendszer sajátosságairól, problémáiról;

f) szaktanácsadás keretében szakmai módszertani segítséget nyújt a gyermekjóléti, gyermekvédelmi területen dolgozók szakmai problémáinak megoldásához;

g) részt vesz az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium (a továbbiakban: Minisztérium), valamint a Családpolitikai Intézet által szervezett szakmai programok lebonyolításában, megszervezésében, valamint az e szervektől származó anyagoknak, információknak a szolgáltatókhoz való eljuttatásában,

h) szervezi a főiskolai és egyetemi hallgatók terepgyakorlatát.

(4) A módszertani intézmény a megyei gyámhivatal, valamint a fenntartója felkérésére térítésmentesen, más fenntartó vagy a működést engedélyező jegyző felkérésére eseti megbízás alapján, térítés ellenében részt vesz a szolgáltató ellenőrzésében.

(5) A módszertani intézmény a módszertani feladatok ellátásába, egyes új módszerek modellkísérletének elvégzésébe állandó vagy eseti jelleggel más szolgáltatót is bevonhat. Az állandó jellegű munkakapcsolathoz a módszertani intézmény fenntartójának hozzájárulása szükséges.

(6) A módszertani intézmény éves munkatervet, valamint módszertani feladatai ellátásáról szakmai beszámolót készít, melyet minden év február 15-éig megküld a fenntartónak, a Minisztériumnak, a Családpolitikai Intézetnek és a megyei gyámhivatalnak.

33. § (1) A gyermekjóléti szolgálat szakmai ellenőrzése a Gyvt. 118. §-ának (3) bekezdése szerint történik.

(2) A módszertani feladatot is ellátó gyermekjóléti szolgálat a megyei gyámhivatal, a fenntartó, illetve a működést engedélyező jegyző felkérésre szakvéleményt ad arról, hogy az ellenőrzött gyermekjóléti szolgálat működése megfelel-e a jogszabályban előírt szakmai követelményeknek.

40. § (4) A bölcsődei gondozás-nevelés minimumfeltételeit, valamint a szakmai munka részletes szempontjait a Családpolitikai Intézet által kiadott módszertani levél tartalmazza.

